

Joan Alsina i Hurtós
(Castelló d'Empúries, 1942,
Santiago de Xile, 1973).

El testimoniatge de Joan Alsina a Xile

Àngel Jiménez

S'ha publicat fa ben poc el llibre *Joan Alsina, l'altra versió*, de Joaquim Pla. Un títol que dóna per entendre que hom coneix la seva vida i, ensems, l'existència d'una primera versió o interpretació de la vida i de la mort del capellà gironí.

No és pas, doncs, el primer llibre que parla d'en Joan. Ni, ben segur, tampoc no en serà l'últim. Perquè la vida i la mort d'aquest company assassinat a Xile el 1973, quan només tenia trenta-un anys, és un testimoni que avui ens continua interpel·lant.

El primer llibre es va fer a Barcelona, per gent d'allà, sobre notícies i primeres matèries lliurades per gironins. Sorprenentment, podent-lo redactar ací primer, es va haver de recórrer a la iniciativa –d'agrair, altrament– d'Ignasi Pujadas i d'Agermanament.

La primera biografia –i versió– *Joan Alsina: Xile al cor* és del 1976. Entremig han sortit altres publicacions sobre aspectes de la vida de l'Alsina, a mesura que se'n tenien més notícies.

Finalment, ara s'ha publicat un llibre elaborat a base de diferents aportacions fetes per gironins; i en Quimet Pla hi ha donat forma literària. A més de donar a conèixer les darreres investigacions que palesen la integritat de la persona de Joan Alsina –mai posada en dubte per aquells que l'havíem conegut–, hom intenta de donar-hi una interpretació menys polititzada, que no pas la de 1976.

Evidentment, de llavors ençà, han canviat moltes coses al nostre món, al país, a Xile, a l'Església universal i a la gironina. I fàcilment podem ara judicar el que va passar entre 1962 i 1973 des de l'òptica ideològica actualment dominant.

El decenni dels seixanta, a Girona

Abans de res, recordem molt ràpidament la curta trajectòria de la vida de Joan Alsina.

El 1953 entrà al Seminari de Girona quan tenia 11 anys. Era un noi normal i senzill, que destacava per la seva intel·ligència i fina ironia.

El 1961 es traslladà al Seminari Teològic de Madrid, on es preparà, amb altres companys gironins, per exercir de capellà a Amèrica del Sud.

El 1965 ens van ordenar sacerdots al seu poble, Castelló d'Empúries. I tot seguit va ser nomenat vicari de Malgrat.

Mentrestant s'havien esdevingut dos fets molt importants. L'impacte del concili Vaticà II, que ens va marcar a tots. I a alguns, el contacte –quan encara estudiàvem una teologia en excés teòrica i abstracta– amb persones que des d'una motivació cristiana lluitaven dins del moviment obrer (llavors ho deïem així!), com Paco Mera o Guillem Roviroso –cristians que valdria la pena de conèixer a fons.

Així doncs, entre el Concili i el testimoni concret dels treballadors, vam anar elaborant la teologia de l'encarnació, que potser ara no és el moment d'explicar, però és el que –diguem-ho així– inspirà la donació total d'en Joan.

També entre els treballadors de l'HOAC vam aprendre una metodologia: *veure, jutjar i actuar*. Veure representava l'atenció als signes dels temps, al caràcter significatiu dels esdeveniments temporals. Calia veure'n les causes i les conseqüències, i comportava un compromís d'acció en les causes.

Al començament de 1967, tots els companys de curs ens vam reunir a Romanyà per acomiadar en Joan Alsina i en Ricard Sarrà, a punt d'anar-se'n a Xile. Vam convidar en Fèlix Martí, que ens deïa que els capellans havíem de predicar el Regne de Déu. La política ja la farien ells, els laics. (Ens trobàvem en plena època franquista). En Joan i altres creien que el Regne de Déu s'havia de predicar sobretot als pobres i des de dins –des dels pobres–, no des d'una posició de privilegi. Primerament era necessari deixar-se evangelitzar pels pobres, convivint-hi solidàriament. El mateix any 1967 se celebraren a Girona les Jornades Diocesanes de Pastoral, on ja alguns capellans joves reclamaven un nou estil d'exercir el sacerdoci. El capellà –ser-ho

no és cap professió– havia de deixar de ser un funcionari del culte (sovint actes socials), vivint opcionalment el celibat.

En Joan, a Xile

En aquest context de l'església local, el 30 de gener de 1968 en Joan va anar a Santiago de Xile, i va ser destinat a la ciutat portuària de San Antonio, quan a Xile tenien lloc canvis socials i polítics importants (naixia la *Unidad Popular*). En Joan, fidel a la seva consciència de sacerdot compromès amb el món del treball, començà a treballar civilment a l'Hospital com a funcionari. Entrà en contacte amb el món obrer. Des d'allà escrivia:

«Estic vivint des de dins, i amb molta profunditat els problemes de la classe treballadora (...). Jo ja no sóc simplement el capellà, aquell home que els escolta i els aconsella; sóc l'home que lluita al costat d'ells. Si ells tenen un sindicat, jo també. Si ells estan ficats en un comitè de treball, jo també. Si ells després de la feina tenen reunions, jo també. Si ells són explotats, jo també. Si ells cobren un sou baix, jo el cobro encara més baix».

Mentrestant s'esdevingueren allà dos fets decisius: 1) Allende era elegit president de la República i la *Unidad Popular* s'imposava democràticament als municipis; 2) Apareixia el moviment de *Cristians pel socialisme*.

En Joan participa en tot aquest procés de transformació de Xile, bo i respectant profundament les diverses maneres de fer dels seus companys preveres.

Part de la jerarquia xilena no veia clara l'actitud d'en Joan: o deixar el treball o deixar la parròquia. Però ell no volia deixar ni una cosa ni l'altra. Aleshores el feren venir de vacan-

ces a Girona. En retrobar-nos el 1972, ens manifestà clarament la simpatia que en ell havia despertat tot el que s'estava esdevenint a Xile. No se n'amagava pas, de la seva il·lusió pel moviment *Unidad Popular* i pel de cristians pel socialisme. Estava decidit a viure plenament el destí polític del poble xilè. En Joan veia en el procés social i polític iniciat amb Allende un mitjà històric de transformació que podia permetre de superar les estructures marginadores denunciades teòricament per la mateixa Església, però que, de fet, per allò tan còmode i poc compromès de la –pretesa– neutralitat política, la jerarquia es posava al costat dels poderosos.

Alguns companys l'enteníem i admiràvem la seva esperança –quan, aquí, començàvem a capitular davant la nul·la flexibilitat de l'estructura clerical.

Retornà a Xile, quan les coses s'estaven complicant políticament. I continuà treballant, ara a Santiago de Xile com a cap de personal de l'hospital, però sense abandonar mai el seu servei de sacerdot i de consiliari del MOAC.

Com és sabut, l'11 de setembre de 1973 tingué lloc el cop d'estat dels militars.

Ell continuà treballant a l'hospital, amb els altres obrers, quan tots els dirigents s'havien escapat o amagat. A ell també li aconsellaren que s'amagués a l'ambaixada espanyola. Però ell creia que havia de continuar amb els seus companys.

El dia 18, pressentint el que havia de passar, deixà redactat el seu testament. L'endemà va tornar a la feina, on el detingueren, l'interrogaren, el torturaren i l'afusellaren.

El pretext calumniós dels militars i d'algun sacerdot castrense era

Tres llibres sobre Joan Alsina

Un dia de festa amb companys de Puerto de San Antonio.

que ja no exercia de capellà i que s'havia resistit amb armes.

Ací, això mai no ens ho vam creure. Després de les investigacions que a Xile ha anat fent un seu company, Miquel Jordà, s'ha anat sabent tota la veritat.

Va morir demanant que no li tapessin els ulls, per poder donar el perdó als qui l'anaven a assassinar. Ajusticiat, com fa molt, ho va ser «l'home»; i com fa poc, Joaquim Vallmajor.

Va morir per fidelitat als seus ideals cristians i sacerdotals. Una mort així, no es podia pas improvisar; si abans no hagués viscut la seva curta vida amb una fe profundament adulta.

Cloenda

Aquest llibre parla de tot això, i incorpora les últimes notícies que sabem de Joan Alsina.

Concelebrant amb companys de l'equip a l'hospital de San Antonio.

Tanmateix, hi ha dues coses que –em sembla– tothom hauria de llegir: el testament d'en Joan i la carta de perdó que el seu pare adreçà als assassins del seu fill.

Voldria, finalment, dir en veu alta la meua impressió.

Sembla que en aquest llibre, i en altres escrits, avui s'estigui subratllant o insistint que en Joan Alsina no actuava políticament, com si això de fer política fos alguna cosa contaminant, que pogués ombrear el seu joc net. Com s'ha dit abans, l'Alsina s'implicà en tot el procés social, sindical i polític que el poble xilè experimentà aquells anys. Ja n'hem parlat també, de les seves simpaties pels sindicats i partits d'esquerra; senzillament, perquè eren les associacions dels seus companys, dels obrers. Però ho feia des del seu sentit de fidelitat a l'Evangeli i a la seva força alliberadora, entenent la política en el seu sentit més noble, com a missió i servei, com a participació ètica i activa en les decisions civils que ens afecten; no pas per interessos pròpiament partidistes, de lluita pel poder. (El poder, polític o religiós, sí que pot fàcilment

embrutir). Era suficientment intel·ligent com per mantenir una certa distància crítica, respecte als partits. Era prou conscient de les clares «arrels del pecat i de la injustícia en les estructures i en les persones». No era, doncs, cap il·lús. La seva mort no fou, doncs, un lamentable error per part dels militars xilens. El mataren, precisament, per la concreció del seu compromís social i polític.

Tothom en fa de política. Bona part de la jerarquia xilena, amb el seu silenci donà suport al cop d'estat militar que comportà la mort d'en Joan. També avui la indiferència és una actitud política. I, doncs, si la indefinició no és possible, ens convé –com diria Casaldàliga– «definir-nos ideològicament i vivencialment al costat dels pobres».

Estic segur, perquè el coneixia prou bé, que a n'en Joan ara li sabia molt de greu que només parléssim d'ell. Foren centenars els xilens que seguiren el seu mateix Via Crucis. Tal com ell volia, compartí fins a la mort el destí de molts cristians i d'agnòstics oberts i solidaris (ja sabem que aquests estan més a prop de Déu que els religiosos tancats i insolidaris) que es varen jugar la vida a favor dels més pobres de la societat. I així, no seria just no fer-ne memòria ara, de tots els seus companys.

Crec que la *teologia de l'encarnació* que en Joan va viure fins a donar la vida, no és tan sols un model de viure vigent per als capellans(1), sinó que també ha de ser un model de vida actual per a totes les persones de bona voluntat que entenen que el sentit de la vida es troba en posar-la al servei dels altres, de tota la humanitat, i d'una forma especial dels exclosos i marginats.

El testimoni d'en Joan és clar i vigent. Cal retornar al poble senzill i pobre, a les classes socials més desposseïdes i marginades, fent nostres les seves lluites i aspiracions. Solidàriament. No des d'una posició de privilegi i paternalista; sinó des de la pròpia experiència –d'altra banda, realista– d'una progressiva desposseïció i despreniment de tot; de la desinstal·lació del fal·laç confort d'una vida que, segons el poeta, «tenim» tan sols en *usdefruit*.

Àngel Jiménez és arxiver.

Nota: (1) Sobretot ara, quan sembla que una part del clergat s'ha distanciat del que va significar per a nosaltres el concili Vaticà II, i de l'ideal d'una Església més senzilla i pobre.